

UNAPRIJEDIMO PRAVNI OKVIR ZA SPREČAVANJE RODNO ZASNOVANOG NASILJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Problem rodno zasnovanog nasilja nad ženama i djevojčicama je obuhvaćen nizom međunarodnih standarda ljudskih prava kojima su države članice obavezane da poduzme sve mjere u cilju eliminacije ove negativne društvene pojave. Činjenica da ove radnje nisu doveli do promjene stanja rezultiralo je da Vijeće Evrope je usvojilo Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, (u daljem tekstu: **Istanbulska konvencija**) koja propisuje mjere koje države potpisnice treba da preduzmu u oblastima eliminacije nasilja nad ženama, na osnovu 4P¹, što uključuje: koordinirane politike, zaštita žrtve, krivično gonjenje nasilnika i prevencija.

Ratificiranjem Istanbulske konvencije, države članice su se obavezale da će usvojiti zakonodavne i druge mjere za sprečavanje nasilja nad ženama i da će u potpunosti spriječiti, istražiti, kazniti i obezbijediti nadoknadu za nasilje obuhvaćeno Konvencijom. Dakle, Istanbulska konvencija jasno ukazuje da su države članice dužne da obezbjede sprovođenje regulatornih obaveza – domen zakonodavnog regulisanja pitanja i operativnih obaveza – domen obezbjeđenja implementacije. Prema Istanbulskoj konvenciji države članice su obavezne da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da žrtve imaju pristup uslugama koje olakšavaju njihov oporavak od nasilja. Ove mjere treba da obuhvate u oblasti zaštite žrtve usluge kao što su pravno i psihološko savjetovanje, finansijska pomoć, smještaj, obrazovanje, obuka i pomoć pri zapošljavanju. Također, Istanbulska konvencija zahtijeva da usluge budu lako i efikasno dostupne ženama ili djeci sa invaliditetom bez diskriminacije po bilo kom osnovu.

U oblasti krivičnog gonjenja/procesuiranja nasilnika od zemalja članica se očekuje da kriminalizuju ili na drugi način sankcionišu sljedeće oblike ponašanja: nasilje u porodici (fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko nasilje); proganjanje; seksualno nasilje, uključujući silovanje; seksualno uznemiravanje; prinudni brak; genitalno sakaćenje žena; prinudni pobačaj i prinudnu sterilizaciju. Navedeno zahtijeva da navedene radnje su definisane kao kažnjive u krivičnom zakonodavstvu; sankcije koje su propisane za navedena djela treba da počiniocima odvrću od vršenja krivičnih djela i da će u obzir biti uzete otežavajuće okolnosti, te da je uspostavljeno efikasno krivično gonjenje što uključuje da istrage ili procesuiranja neće zavisiti od prijave ili žalbe žrtve i da se istraga može nastaviti čak i ako žrtva povuče svoju izjavu ili prijavu.

Bosna i Hercegovina je bila među prvim državama članicama Vijeća Evrope koje su ratificirale Konvenciju² čime se obavezala da će poduzeti zakonodavne i druge mjere kako bi osigurala zakonske, institucionalne i organizacione okvire za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava i sankcionisanje počinitelaca nasilja.

¹ 4P se odnosi na pet aktivnosti koje u engleskom jeziku počinju sa slovom P i to: Policy (politika), Protection (zaštita), Prosecution (krivično gonjenje/procesuiranje), Partnership (partnerstvo) i Prevention (prevencija)

² Bosna i Hercegovina je u novembru 2013. godine ratificirala Istanbulsku konvenciju kao šesta zemlja, a Konvencija je stupila na snagu 1. Avgusta 2014. godine.

Nažalost, istraživanja, te monitoring sudskih postupaka koje su sprovele nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini³ ukazuje da iako su poduzete određene radnje u cilju osiguranja implementacije Istanbulske konvencije nije došlo do značajnih pomaka u sprečavanju i prevenciji rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama. Jedan od uzročnika ovakvog stanja su parcijalne i djelimične intervencije u zakonodavstvu što nije rezultiralo stvaranjem adekvatnog i sveobuhvatnog zakonodavnog okvira. Tako zakoni u BiH ne daju definiciju nasilja nad ženama. Sve postojeće definicije nasilja su rodno neutralne, uključujući i definiciju iz Zakona o ravnopravnosti polova koji definiše „*nasilje zasnovano na spolu*“, bez definiranja pojmova spola ili roda.

Nadalje, prema stajalištu Evropske komisije iz 2021. godine: „*Potrebno je unaprijediti institucionalni odgovor na rodno zasnovano nasilje, što uključuje zaštitne mjere, podršku žrtvi, pravnu pomoć i siguran smještaj. Bosna i Hercegovina treba ubrzati procesuiranje zločina seksualnog nasilja, osigurati oporavak žena koje su žrtve ratnih zločina i osigurati zaštitu svjedoka. Potrebno je unaprijediti prikupljanje podataka čime bi se omogućila izrada jasnih politika usmjerenih na ključne razlike u tretmanu polova i osigurali relevantni podaci o rodno zasnovanom nasilju.*“⁴

Što se tiče tretmana žrtava nasilja, uključujući i nasilja nad ženama, važno je istaći da Evropska unija je usvojila Direktivu 2012/29/EU kojom se uspostavljaju minimalni standardi o pravima, podršci i zaštiti žrtava zločina (u daljem tekstu: '**Direktiva o pravima žrtava**').⁵ Iako je ova Direktiva obavezujuća samo za države članice Evropske unije, činjenica da su zemlje regiona

³ Integral Regional Study: Is justice failing women survivors of violence? - ACTION-ORIENTED RECOMMENDATIONS FOR EFFECTIVE PREVENTION, PROTECTION AND PROSECUTION IN THE WESTERN BALKANS AND TURKEY, CENTER OF WOMEN'S RIGHTS AND ANALITIKA, implemented under the European Union UN Women regional programme on ending violence against women in the Western Balkans and Turkey, November 2019; RODNI PROFIL ZEMLJE BOSNA I HERCEGOVINA, juni 2021. godine, UN Women uz finansijsku podršku Evropske unije, dostupno, <https://europa.ba/wp-content/uploads/2022/01/Gender-Country-BH-web.pdf>; GEA, „Report on the Implementation of the Framework Strategy for the Implementation of the Convention on the Prevention and Combating Violence Against Women and Domestic Violence in BiH (2015 - 2018): Reporting Period July 2015 - December 2016“, PRIRUČNIK za tužioce za procesuiranje predmeta nasilja u porodici [Elektronski izvor] / [autori/autorke Vedran Alidžanović ... [et al.] ; urednici Nenad Galić, Callum Watson]. - El. knjiga. - Sarajevo: Atlantska inicijativa, 2017., dostupno: www.atlantskainicijativa.org/bos/images/Prirucnik_za_tuzioce/Prirucnik_za_tuzioce.pdf, Analitički izvještaj: Analizapraćenja krivičnih i prekršajnih postupaka u oblasti zaštite od rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini, Fondacija Udružene Žene Banjaluka i Centar za prvu pomoć ženama Zenica, 2017, Dzumhur, J., (2021) *Viktimologija u teoriji i praksi u postkonfliktnom društvu: Perspektiva Bosne i Hercegovine*, IKD „University Press - Izdanja Magistrat“ Sarajevo u okviru Edicije Iuristica i Centar ženskih prava Zenica.

⁴ Evropska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021. SWD(2021) 291 final, Strasbourg, 19.10.2021.

⁵ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, OJ L 315, 14.11.2012, pp. 57-73 (available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1421925131614&uri=CELEX:32012L0029>)

izrazile namjeru da se pridruže Evropskoj uniji stvara dugoročnu obavezu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa standardima Evropske unije. Direktiva o pravima žrtava je usmjerena na potrebe žrtve, na osnovu individualne procjene i ciljanog i participativnog pristupa pružanju informacija, podrške, zaštite i proceduralnih prava.

Istrajnost u društvenom neprepoznavanju dimenzije problema rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama je rezultiralo da je u martu 2022. godine Evropsko vijeće predložilo Direktivu Evropskog parlamenta i vijeća o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici⁶ (u daljem tekstu: **Direktiva o nasilju nad ženama**). Fokus navedenih dokumenata je da države osiguraju: kriminalizaciju i sankcije za relevantna krivična djela; zaštitu žrtava i pristup pravdi; podršku žrtvama; prevenciju; koordinaciju i saradnju. Jasno je da da ovo zahtjeva sveobuhvatan pristup reformi zakonodavstva koje uključuje krivično zakonodavstvo (materijalno i procesno), zakonodavstvo o zaštiti svjedoka, zakone o zaštiti od nasilja u porodici, porodično zakonodavstvo, zakonodavstvo u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Nasilje nad ženama je rodno zasnovano nasilje usmjereno prema ženi i uključuje sve radnje nasilja koje rezultiraju ili bi mogle dovesti do fizičke, seksualne, psihičke ili ekonomske povrede ili patnje, uključujući prijetnje takvim radnjama. U definisanju u nacionalnom zakonodavstvu treba da obuhvati krivična djela kao što su seksualno nasilje, uključujući silovanje, sakaćenje ženskih genitalija, prisilni brak, prisilni pobačaj ili sterilizaciju, trgovina ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, uhođenja, seksualno uznemiravanje, femicid, govor mržnje i zločine na osnovu spola i različite oblike nasilja na internetu („cyber nasilje”), uključujući dijeljenje ili zloupotrebu intimnih materijala bez pristanka, sajber uhođenje i sajber uznemiravanje. Nasilje u porodici je oblik nasilja nad ženama jer nesrazmjerno pogađa žene.

Očito da razvoj međunarodnog prava vezanog za rodno zasnovano nasilje pred nadležne organe u Bosni i Hercegovini postavlja snažne izazove koji traže brzo, ali prije svega, koordinirano i sveobuhvatno djelovanje. To prvenstveno uključuje reformu zakonodavstva i to krivičnih zakona u dijelu koji se odnosi na definiranje krivičnih djela rodno zasnovanog nasilja i inkorporiranje adekvatnih sankcija, te uključivanje otežavajućih okolnosti na način kako je to propisano pomenutim međunarodnim standardima. Inicijativa za izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine koju je pripremio Centar ženskih prava u okviru Multisektoralne radne grupe koju je uspostavio i koju čine sudije/kinje, tužioci/teljice, Ombudsmenka za ljudska prava BiH predstavnici/e ministarstava pravde, „nevladinih organizacija i dr. je zasnovana na navedenim standardima.

Ipak, da bi se izvršile sve obaveze propisane međunarodnim standardima koji uređuju pitanje sprečavanja rodno zasnovanog nasilja, nužno je osigurati da izmjene i dopune krivičnih zakona su koordinirano praćene sa reformom zakonodavstva koje uređuje pitanje zaštite od nasilja u porodici,

⁶ COM(2022) 105 final, 2022/0066 (COD), dostupno:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/com_2022_105_1_en.pdf

gdje se otvara pitanje da li ti zakoni treba da osiguraju ne samo zaštitu od nasilja u porodici, već i nasilja nad ženama, te krivičnog procesnog zakonodavstva, posebno u dijelu koji se odnosi na obaveze individualne procjene žrtve.

Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH

(„Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11, 59/14, 76/14, 46/16)

ČLAN 1

U članu 2., iza stava (11.), dodaju se stavovi (11a., 11b. i 11c.), koji glase:

- *“(11a.) Rodno zasnovano nasilje je svaki oblik nasilja s obzirom na rod, koji dovodi do fizičke, seksualne, psihičke ili ekonomske povrede ili patnje za osobu, uključujući prijetnje takvim radnjama, kao i prisilno ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo da se dešavaju u javnom ili privatnom životu.*
- *(11b.) Psihičko nasilje je oblik nasilja kojim osoba namjerno, ponovljenim radnjama koje mogu biti izražene u riječima ili oblicima prisile ili prijetnje, teško degradira kvalitet života i izazove strah ili promjene u mentalnom ili fizičkom zdravlju druge osobe.*
- *(11c.) Nasilje u porodici obuhvata radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice.*
Radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama, u smislu stava 11c. ovog člana, su:
 - 1) svaka primjena fizičke sile na fizički ili psihički integritet člana porodice,*
 - 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju,*
 - 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,*
 - 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda ili nije,*

- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,
- 6) seksualno uznemiravanje,
- 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu,
- 9) ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili lične imovine, raspolaganja ličnim prihodima ili imovine stečene ličnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanja zapošljavanja, uskraćivanja sredstava za održavanje zajedničkog domaćinstva i za brigu o djeci,
- 10) upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju,
- 11) fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju,
- 12) zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njene uznemirenosti ili vrijeđa njeno dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje,
- 13) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice i
- 14) propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu."

Član 2. stav (12) mijenja se i glasi:

„(12) Dijete je osoba koja nije navršila 18 godina života.”

Stav (13) mijenja se i glasi:

„(13) Mlađa punoljetna osoba je osoba koja je u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršila 18 a nije navršila 21 godinu života.”

U članu 2., iza stava (13.), dodaju se stavovi (13a. i 13b.), koji glase:

- (13a.) „Žrtva krivičnog djela je fizička osoba koja je pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu osnovnih prava i sloboda koji su direktna posljedica krivičnog djela. Žrtvom krivičnog djela smatraju se i bračni i vanbračni partner, životni partner ili neformalni životni partner te potomak, a ako

njih nema, predak, brat i sestra one osobe čija je smrt direktno prouzrokovana krivičnim djelom, te osoba koju je ona na osnovu zakona bila dužna izdržavati.“

- (13b.) *„Osoba od povjerenja je član porodice ili druga fizička osoba ili zaposlenik organa starateljstva, institucije nadležne za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, druge javne ustanove ili nevladine organizacije registrovane za pružanje usluga podrške i zaštite žrtvama nasilja u porodici, u koju žrtva nasilja u porodici ima povjerenje.“*

Iza stava (13) dodaju se novi stavovi (14), (15) i (16) koji glase:

„(14) Članovi obitelji su bračni ili izvanbračni partneri, njihova zajednička djeca, te djeca svakog od njih, srodnik po krvi u pravoj liniji, srodnik u pobočnoj liniji zaključno do četvrtog stupnja, srodnici po tazbini zaključno do drugog stupnja, posvojitelj ili posvojenik iz potpunog i nepotpunog usvojenja, očuh i maćeha, hranilac i hranjenik, staralac i šticećenik, neovisno da li su živjeli ili žive u zajedničkom domaćinstvu.

(15) Bliske osobe su članovi obitelji, bivši bračni ili izvanbračni partner, životni partner, bivši životni partner, sadašnji ili bivši partner u intimnoj vezi i osobe koje imaju zajedničko dijete, lica koja imaju začeto zajedničko dijete, nezavisno da li su živjeli ili žive u zajedničkom domaćinstvu.

(16) Životni partner je osoba koja s drugom osobom živi u zajednici koja ima trajniji karakter. "

U članu 2. iza stava 33. dodaju se stavovi (34., 35., 36., 37., 38. i 39.) koji glase:

- *„(34.) Informaciono-komunikacione tehnologije su postupci, metode, elektronska sredstva i programi koji omogućavaju prikupljanje, čuvanje, obradu, upravljanje, prijenos i prezentaciju kompjuterskih podataka i informacija u elektronskom obliku, kao i mrežna i telekomunikaciona oprema koja omogućava ostvarivanje komunikacije, odnosno, traženje, slanje, primanje i pristupanje kompjuterskim podacima i informacijama u elektronskom obliku“.*
- *„(35.) Kompjuterski sistem je svaka naprava ili skupina međusobno spojenih ili povezanih naprava, od kojih jedna ili više njih na osnovu programa automatski obrađuju podatke, kao i kompjuterske podatke koji su u njega spremljeni, obrađeni, učitani ili preneseni za svrhe njegovog rada, korištenja, zaštite i održavanja“.*
- *„(36.) Kompjuterski podatak je svako iskazivanje činjenica, informacija ili zamisli u obliku prikladnom za obradu u kompjuterskom sistemu“.*
- *„(37.) Kompjuterski program je skup kompjuterskih podataka koji su u stanju prouzrokovati da kompjuterski sistem izvrši određenu funkciju“.*
- *„(38.) Davalac usluge" označava:*

- *Svako javno ili privatno lice koje nudi korisnicima svojih usluga mogućnost komunikacije putem kompjuterskog sistema;*
- *svaki partneri organ koji obrađuje ili pohranjuje kompjuterske podatke za takvu uslugu komunikacije ili za svoje korisnike;*
- *„(39.) Podaci o razmjeni podataka označavaju sve kompjuterske podatke povezane sa komunikacijom i koji dolaze iz jednog kompjuterskog sistema i koje taj kompjuterski sistem proizvodi u svojstvu elementa u lancu komunikacije, označavajući porijeklo, odredište, putanju, vrijeme, datum, veličinu i trajanje komunikacije ili vrstu usluge.“*

ČLAN 2

U članu 16. (Tok i prekid zastarjelosti krivičnog gonjenja) iza stava (1) dodaje se novi stav (2) koji glasi:

„(2) Zastarijevanje krivičnog gonjenja za krivična djela protiv spolne slobode i morala, krivična djela protiv braka, porodice i mladeži, koja su načinjena na štetu djeteta, počinje teći od dana punoljetstva žrtve.

Dosadašnji stavovi (2), (3), (4), (5) i (6) postaju stavovi: (3),(4), (5), (6) i (7).“

ČLAN 3

U članu 43a. (Zamjena kazne zatvora) iza stava (3) dodaje se novi stav (4) koji glasi:

„(4) Kazna zatvora u smislu stava (1) ovog člana izrečena za krivično djelo protiv spolne slobode i morala kao i krivično djelo protiv braka, porodice i mladeži, ne može se zamijeniti novčanom kaznom.“

ČLAN 4

U članu 49. (Opća pravila za odmjeravanje kazne) iza stava (1) dodaje se novi stav (2) koji glasi:

„(2) Kad sud odmjerava kaznu učinitelju za krivična djela trgovine ljudima i organizirane trgovine ljudima, krivična djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i krivična djela protiv braka, porodice i mladeži, posebno će uzeti u obzir kao otežavajuću okolnost porodični odnos, bliski odnos ili odnos povjerenja između učinitelja i žrtve, kao i porodični status učinitelja.“

Dosadašnji stavovi (2) i (3) postaju stavovi (3) i (4).

ČLAN 5

U članu 71. iza tačke e) se dodaju tačke f.), g.), h.) i i.), koje glase:

„f) zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja,

g) udaljenje iz zajedničkog kućanstva,

h) zabrana iniciranja ili stupanja u kontakt sa žrtvom putem informaciono-komunikacionih tehnologija i

i) zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.“

ČLAN 6

U članu 76. (Zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije) iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

„(2) Učiniocu krivičnog djela protiv spolne slobode i morala izvršenog na štetu djeteta izriče se sigurnosna mjera zabrane potpunog vršenja bilo kojeg zvanja, djelatnosti ili dužnosti koja se dovodi u vezu sa djecom, bez vremenskog ograničenja.“

Dosadašnji stavovi (3) i (4) postaju stavovi (4) i (5).

ČLAN 7

Iza člana 78. dodaju se članovi 78a., 78b., 78c. i 78d., koji glase:

„Član 78a.

(Zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja)

(1) Sigurnosnu mjeru zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, druge osobe ili grupe osoba, odnosno zabrane približavanja određenom mjestu, sud će izreći počinitelju kad postoji opasnost da bi počinitelj prema tim osobama ili na tim mjestima mogao ponovo počiniti krivično djelo.

(2) Mjera iz stava 1. ovog člana izriče se u trajanju od jedne do pet godina. Počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora, a nije mu izrečena uslovna osuda niti je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, mjera iz stava 1. ovog člana, izreći će se u trajanju od jedne do pet godina duže od izrečene kazne zatvora.

(3) Po proteku polovine trajanja sigurnosne mjere izrečene na temelju stava 1. ovog člana, sud može, na prijedlog osuđenika, obustaviti njeno izvršenje, ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stava 1. ovog člana. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije proteka šest mjeseci od zadnjeg preispitivanja.

(4) Ako počinitelj ne postupi prema sigurnosnoj mjeri izrečenoj na temelju stava 1. ovog člana, kad je izrečena uz rad za opće dobro ili uslovnu osudu, sud će donijeti odluku kojom određuje izvršenje prvobitno izrečene kazne, odnosno sud će opozvati uslovnu osudu i odrediti izvršenje izrečene kazne osuđeniku.

(5) Sud će o presudi kojom je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana obavijestiti policiju.

Član 78b.

(Udaljenje iz zajedničkog domaćinstva)

(1) Sigurnosnu mjeru udaljenja iz zajedničkog domaćinstva sud će izreći počinitelju krivičnog djela nasilja prema osobi sa kojom živi u zajedničkom domaćinstvu, ako postoji opasnost da bi, bez provođenja ove mjere, počinitelj mogao ponovo počinuti nasilje prema članu zajedničkog domaćinstva.

(2) Mjera iz stava 1. ovog člana izriče se u trajanju od tri mjeseca do tri godine. Počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora, a nije mu izrečena uslovna osuda niti je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, mjera iz stava 1. ovog člana, izreći će se u trajanju od jedne do pet godina duže od izrečene kazne zatvora.

(3) Osoba kojoj je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana dužna je, uz prisustvo policijskog službenika, odmah po pravosnažnosti presude napustiti stan, kuću ili drugi stambeni prostor koji čini zajedničko domaćinstvo.

(4) Po proteku polovine trajanja sigurnosne mjere izrečene na temelju stava 1. ovog člana, sud može, na prijedlog osuđenika, obustaviti njeno izvršenje, ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stava 1. ovog člana. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije proteka šest mjeseci od zadnjeg preispitivanja.

(5) Ako počinitelj ne postupi prema sigurnosnoj mjeri izrečenoj na temelju stava 1. ovog člana, kad je izrečena uz rad za opće dobro ili uslovnu osudu, sud će donijeti odluku kojom određuje izvršenje prvobitno izrečene kazne, odnosno sud će opozvati uslovnu osudu i odrediti izvršenje izrečene kazne osuđeniku.

(6) Sud će o presudi kojom je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana obavijestiti policiju.

Član 78c.

(Zabrana iniciranja ili stupanja u kontakt sa žrtvom putem informaciono-komunikacionih tehnologija)

(1) Sigurnosnu mjeru zabrane iniciranja ili stupanja u kontakt sa žrtvom putem informaciono-komunikacionih tehnologija sud će izreći počinitelju krivičnog djela prijetnje, proganjanja, neovlaštenog objavljivanja i prikazivanja spisa, portreta i snimka, psihičkog nasilja ili bilo kojeg drugog oblika nasilja počinjenog putem informaciono komunikacionih tehnologija, ako postoji visok stepen opasnosti da bi, bez provođenja ove mjere, počinitelj mogao zloupotrebom informaciono komunikacionih tehnologija ponovo počiniti krivično djelo.

(2) Mjera iz stava 1. ovog člana izriče se u trajanju od šest mjeseca do dvije godine. Počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora, a nije mu izrečena uslovna osuda niti je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, mjera iz stava 1. ovog člana, izreći će se u trajanju koje je od šest mjeseci do dvije godine duže od izrečene kazne zatvora.

(3) Po proteku polovine trajanja sigurnosne mjere izrečene na temelju stava 1. ovog člana, sud može, na prijedlog osuđenika, obustaviti njeno izvršenje, ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stava 1. ovog člana. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije protoka šest mjeseci od zadnjeg preispitivanja.

(4) Ako počinitelj ne postupi prema sigurnosnoj mjeri izrečenoj na temelju stava 1. ovog člana, kad je izrečena uz rad za opće dobro ili uslovnu osudu, sud će donijeti odluku kojom određuje izvršenje prvobitno izrečene kazne, odnosno sud će opozvati uslovnu osudu i odrediti izvršenje izrečene kazne osuđeniku.

(5) Sud će o presudi kojom je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana obavijestiti regulatorno tijelo nadležno za elektroničke komunikacije koje će osigurati njeno provođenje.“

ČLAN 8

U članu 123. (Pomilovanje) iza stava (2) dodaje se novi stav (3) koji glasi:

„(3) Pomilovanje se ne može dati licima koja su pravosnažno osuđena za krivična djela protiv spolne slobode i morala.“

Član 125. (Brisanje osude) stav (4) mijenja se i glasi:

(4) Osuda na kaznu dugotrajnog zatvora i osuda za krivično djelo protiv spolne slobode i morala učinjena na štetu djeteta ne briše se iz kaznene evidencije.

ČLAN 9

Član 163. (Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti) se briše.

ČLAN 10

U članu 166. stav (2) dodaje se tačka f. koja glasi:

„(f) *ko usmrti ženu čiji je bio član porodice, bliska osoba ili vanbračni partner ili koju je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*“

ČLAN 11

Iza člana 173. dodaju se novi članovi 173a. i 173b. koji glase:

„Član 173a.

(Sakaćenje ženskih spolnih organa)

(1) Tko ženskoj osobi potpuno ili djelomično odstrani, obreže ili na drugi način izvrši sakaćenje vanjskih spolnih organa ili trajno promijeni vanjske dijelove spolnog organa ili je na to navede ili potiče ili prisiljava ili joj pomogne u tome, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(2) Ako je djelo iz stava (1) ovoga članka počinjeno iz mržnje ili prema djetetu ili prema članu obitelji ili bliskoj osobi, trudnoj ženi ili osobi koja je posebno ranjiva zbog njenog invaliditeta, teže tjelesne ili duševne smetnje i druge osobine koja je čini posebno ranjivom ili je dovelo do trajnog oštećenja zdravlja ženskog lica počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(3) Ako je uslijed kaznenog djela iz stavova (1) i (2) ovoga člana nastupila smrt ženske osobe, počinitelj će kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Član 173b.

(Prisilna sterilizacija)

(1) Tko na drugoj osobi izvrši operaciju u svrhu onemogućavanja prirodne reprodukcije bez prethodnog i informiranog pristanaka te osobe, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(2) Ako je djelo iz stava (1) ovoga člana izvršeno iz mržnje ili prema djetetu ili članu obitelji ili bliskoj osobi ili osobi koja je posebno ranjiva zbog njenog invaliditeta, teže tjelesne ili duševne smetnje i druge osobine koja je čini posebno ranjivom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(3) Ako je uslijed djela iz stava (1) ovoga članka nastupila smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do 15 godina."

ČLAN 12

Iza člana 179. dodaje se novi član 179a. koji glasi

„Član 179a

(Uhođenje)

(1) Ko, neposredno, preko trećeg lica ili putem informaciono-komunikacionih tehnologija, ustrajno i kroz duže vrijeme prati ili uhodi partneru osobu ili sa njom nastoji uspostaviti ili uspostavi neželjeni kontakt ili je na partneri način zastrašuje i time kod nje izazove promjene životnih navika, uznemirenje, tjeskobu ili strah za vlastitu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1. ovoga člana počinjeno u odnosu na sadašnjeg ili bivšeg bračnog ili vanbračnog parterna, osobu sa kojom počinitelj jeste ili je bio u intimnoj vezi ili prema djetetu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

ČLAN 13

Iza člana 181. dodaje se novi člana 181a. koji glasi:

„Član 181a.

(Duševno nasilje)

(1) Tko zlostavlja drugog ili prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo i time naruši njegovu duševnu cjelovitost, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ako je djelo iz stava (1) ovoga člana podinjeno prema djetetu, trudnoj ženi ili osobi koja je posebno ranjiva zbog njenog invaliditeta, teže tjelesne ili duševne smetnje i druge osobine koja je čini posebno ranjivom ili iz mržnje počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina."

ČLAN 14

Mijenja se član 183. (Ugrožavanje sigurnosti) i glasi:

Član 183.

Prijetnja

(1) *Ko drugome, neposredno ili putem informaciono-komunikacionih tehnologija, ozbiljno prijeti kakvim zlom da bi ga ustrašio ili uznemirio, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.*

(2) *Ko drugome, neposredno ili putem informaciono-komunikacionih tehnologija ozbiljno prijeti da će njega ili njemu blisku osobu usmrtiti, teško tjelesno ozlijediti, oteti, ili mu oduzeti slobodu, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom, ionizirajućim zračenjem, oružjem, opasnim oruđem ili partnerim opasnim sredstvom, ili uništiti društveni položaj ili materijalni opstanak, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*

(3) *Ako je krivično djelo iz stava 1. i 2. počinjeno prema službenoj ili odgovornoj osobi u vezi s njenim radom ili položajem ili prema novinaru u vezi s njegovim poslom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*

(4) *Ako je krivično djelo iz stava 1. i 2. počinjeno prema većem broju ljudi, ili ako je prouzrokovalo veću uznemirenost stanovništva, ili ako se osobi iz stava 1., 2. i 3. učestalo prijeti, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne godine do pet godina.*

ČLAN 15

Iza člana 189. dodaje se novi članak 189a. koji glasi:

„Član 189a.

(Zlouporaba snimke spolno eksplicitnog sadržaja)

(1) Ko zlouporabi odnos povjerenja i bez pristanka snimane osobe učini dostupnim trećoj osobi snimku spolno eksplicitnog sadržaja koja je snimljena uz pristanak te osobe za osobnu upotrebu i na taj način povrijedi privatnost te osobe, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stava (1) ovoga člana kaznit će se ko uporabom računalnog sustava ili na drugi način izradi novu ili preinači postojeću snimku spolno eksplicitnog sadržaja i tu snimku uporabi kao pravu te time povrijedi privatnost osobe na toj snimci.

(3) Ko kazneno djelo iz stavova (1) i (2) ovoga člana počini putem računalnog sustava ili mreže ili na drugi način zbog čega je snimka postala dostupna većem broju osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(4) Snimke i posebne naprave kojima je počinjeno kazneno djelo iz ovoga člana će se oduzeti."

ČLAN 16

Član 203. mijenja se i glasi:

„Član 203

(Silovanje)

(1) „*Ko izvrši vaginalnu, analnu ili oralnu penetraciju seksualne prirode, bilo kojim dijelom tijela ili predmetom, u tijelo druge osobe, bez pristanka te osobe, ili druge radnje seksualne prirode s drugom osobom bez pristanka te osobe, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

(2) Ko drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s trećom osobom ili da nad samom sobom izvrši spolni odnošaj ili s njom izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.

(3) Ko kazneno djelo iz stava (1) ovoga člana počini prema članu obitelji, bliskoj osobi ili prema osobi posebno ranjivoj zbog bolesti, ovisnosti, trudnoće, invaliditeta, teške tjelesne ili duševne smetnje ili prema maloljetniku ili na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način ili iz mržnje ili zajedno s jednim ili više počinitelja pri čemu je prema istoj osobi izvršeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji ili uz uporabu oružja ili opasnog oruđa ili ako je silovana

osoba teško tjelesno ozlijeđena ili je ostala trudna, kaznit će se kaznom zatvora od pet do petnaest godina.

(4) Ko kazneno djelo iz stava (2) ovoga člana počini pod okolnostima iz stava (3) ovoga člana, kaznit će se kaznom zatvora od pet do petnaest godina.

(5) Ako je kaznenim djelom iz stavova (1), (2) i (3) ovoga člana prouzročena smrt osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(6) Pristanak iz stava (1) ovoga člana postoji ako je osoba svojom voljom odlučila stupiti u spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju i bila je sposobna donijeti i izraziti takvu odluku. Smatra se da takvog pristanka nema osobito ako je spolni odnošaj ili s njime izjednačena spolna radnja izvršena uz uporabu prijetnje, prijevare, zlouporabe položaja prema osobi koja se prema počinitelju nalazi u odnosu zavisnosti, iskorištavanja stanja osobe zbog kojega ona nije bila sposobna izraziti svoje odbijanje ili nad osobom kojoj je protupravno oduzeta sloboda."

ČLAN 17

Iza člana 203. dodaje se novi član 203a. koji glasi:

„Član 203a.

(Spolno uznemiravanje)

(1) Ko spolno uznemirava drugu osobu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko djelo iz stava (1) počini prema osobi koja se prema njemu nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti ili koja je posebno ranjiva zbog uzrasta, bolesti, invaliditeta, trudnoće, teže tjelesne ili duševne smetnje, članu obitelji, bliskoj osobi ili iz mržnje kaznit će se kaznom zatvora od jedne godine do pet godina.

(3) Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje spolne prirode koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje ili kojim se postiže takav učinak."

ČLAN 18

Iza člana 215. dodaje se novi član 215a. koji glasi:

„Član 215a.

(Prisilno sklapanje braka)

- (1) Ko uporabom sile ili prijetnjom prisili drugu osobu da zaključi brak, kaznit će se kaznom zatvoru od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ko radi počinjenja djela iz stava (1) ovoga člana drugu osobu odvede u inozemstvo ili je u istom cilju navede da ode u inozemstvo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je djelo iz stavova (1) i (2) ovoga člana počinjeno prema djetetu, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina.

ČLAN 19

Član 216. mijenja se i glasi:

„Član 216

(Izvanbračna zajednica s djetetom koje nije navršilo 16 godina)

- (1) Punoljetna osoba koja izvanbračno živi s djetetom koje nije navršilo 16 godina života, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Kaznom iz stava (1) ovoga člana kaznit će se ko djetetu koje nije navršilo 16 godina života omogućiti izvanbračni život s drugom osobom ili ga na to navede, a time ne čini neko drugo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna.
- (3) Ko kazneno djelo iz stava (2) ovoga člana počini iz koristoljublja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina."

ČLAN 20

Član 222. mijenja se i glasi:

„Član 222

(Nasilje u porodici)

(1) *Ko izvrši nasilje u porodici u smislu čl. 2 stav 11c., kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*

(2) *Ko krivično djelo iz stava (1) ovog člana učini prema članu porodice ili prema bliskoj osobi s kojom živi u zajedničkom kućanstvu kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*

(3) *Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stavova (1) i (2) ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šestmjeseci do pet godina.*

(4) *Ako je krivičnim djelom iz stavova od (1) do (3) ovog člana, član porodice ili bliska osoba teško tjelesno ozlijeđena ili joj je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz stavova od (1) do (3) ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, ili u prisustvu djeteta ili maloljetnika, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.*

(5) *Ako je krivičnim djelom iz stavova od (1) do (4) ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.*

(6) *Ko usmrti člana prodice ili blisku osobu koju je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*“

ČLAN 21

Iza člana 361. dodaje se član 362. koji glasi:

„Član 362.

(Javno izazivanje i poticanje nasilja i mržnje)

Ko putem štampe, radija, televizije, računalnog sistema ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema određenom licu ili grupama zbog njihove nacionalne, rasne, vjerske, polne ili etničke pripadnosti, seksualne orijentacije, invaliditeta, rodnog identiteta, spolnih karakteristika ili porijekla ili kakvih drugih osobina, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.“

III – OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH PRAVNIH RJEŠENJA

Ovim izmjenama utvrđuje se da zastara krivičnog gonjenja za krivična djela protiv spolne slobode i morala učinjena na štetu djeteta počinje teći od dana punoljetstva žrtve. Alternativno se predlaže da krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela protiv spolne slobode i morala, braka, porodice i mladeži izvršena na štetu djeteta.

Ukida se mogućnost da se kazna zatvora u trajanju do jedne godine izrečena za krivična djela protiv spolne slobode i morala i krivična djela protiv braka, porodice i mladeži zamjeni sa novčanom kaznom, bez obzira na dob žrtve ovih krivičnih djela.

U slučaju da se radi o počinitelju koji je u bliskom porodičnom odnosu sa žrtvom, ili ako je krivično djelo izvršeno zloupotrebom povjerenja, takve okolnosti će se tretirati kao otežavajuće u skladu sa članom 46. Istanbulske konvencije.

Počinitelju krivičnog djela protiv spolne slobode i morala učinjenom nad djetetom, trajnom sigurnosnom mjerom zabranjuje se vršenje bilo kojeg poziva, funkcije ili djelatnosti koja se dovodi u vezu sa djecom.

Onemogućava se dobivanje pomilovanja za počinioce ovih krivičnih djela počinjenih protiv spolne slobode i morala.

Onemogućava se brisanje iz evidencije počinitelaca krivičnih djela nasilja i seksualnog nasilja nad djecom čime se ova djela također u ovom smislu izjednačavaju sa djelima kažnjivim kaznama dugotrajnog zatvora.

Propisuje se novina koja se odnosi na uspostavljanje i vođenje posebnog registra lica koja su pravosnažno osuđena za krivična djela učinjena na štetu spolnog integriteta djeteta. Sadržaj i obim podataka, njihov čuvanje kao i uslovi za davanje podataka iz ovog registra, regulisat će se posebnim zakonom.

Briše se član 163. iz Krivičnog zakona FBiH te taj član postaje član 361. i prebacuje se u glavu koja se odnosi na krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa kako bi se mogli proširiti zaštićeni osnovi i regulisati govor mržnje, s obzirom da dosadašnja regulativa ne predviđa spol, rod ili seksualnu orijentaciju kao zaštićene osnove. Istanbulska konvencija definiše nasilje nad ženama kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena koji označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerovatno imati za posljedicu tjelesnu,

seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu.

Propisuju se nova krivična djela nasilja nad ženama: genitalno sakaćenje žena i prinudna sterilizacija koja propisuju kažnjavanje osobe koja ženskom licu potpuno ili djelimično ukloni ili trajno promijeni spoljne dijelove spolnog organa (genitalno sakaćenja žena) i osobe koja na drugom licu izvrši operaciju u svrhu onemogućavanja prirodne reprodukcije, bez pristanka tog lica prinudna sterilizacija). Također su definisana krivična djela proganjanja, spolnog uznemiravanja i psihičkog nasilja koja do sada nisu bila predviđena Krivičnim zakonom FBiH, a koja za cilj imaju unaprijediti zaštitu od rodno zasnovanog nasilja i harmonizaciju KZ FBiH sa Istanbulsom konvencijom.

Definicija silovanja se mijenja u skladu s Istanbulsom konvencijom i dodaje se pojam „bez pristanka“ a na kraju člana se dodaje stav kojim se jasno definiše pojam pristanka kako bi se izbjegle pravne nedoumice.

Dodaje se novi član kojim se propisuje novo krivično djelo „Prinudno zaključenje braka“ čija definicija je usklađena sa Istanbulsom konvencijom.

Dosadašnji stav (4) člana 126. je u suprotnosti sa načelima zaštite djeteta, stoga se vrše intervencije i u ovom članu. Ukoliko su bračna i vanbračna zajednica izjednačene, ne bi trebalo biti razlike u tretiranju odnosa između punoljetne osobe i djeteta starijeg od 16 godina, bez obzira o kojem obliku zajedničkog života se radilo. Uvođenje ovakve odredbe vuče za sobom i izmjene Porodičnog zakona koji omogućava sklapanje braka djeci sa navršenih 16 godina života. Postojanje odredbe kojom se legalizira odnos sa maloljetnim djetetom može samo povećati stopu prisilnih brakova, dakle dovesti do drugog oblika krivičnih djela. Sprečavanje maloljetničkih brakova je i preporuka UN Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena i GREVIO (Skupina stručnih osoba za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici).

Dosadašnji član *Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti* prebacuje se iz glave *Krivična djela protiv ustavnog poretka Federacije u Krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa* kako bi bilo moguće proširiti zaštićene osnove, kao što je učinjeno u Krivičnom zakoniku Republike Srpske, te se naziva *Javno izazivanje i poticanje nasilja i mržnje*. S obzirom da govor mržnje predstavlja jedan od oblika nasilja sa kojim se žene često susreću, naročito političarke, i koji može kasnije dovesti i do fizičkog nasilja, važno je proširiti skup zaštićenih osnova jer prema važećem zakonu ne uživaju nikakvu zaštitu po tom osnovu. To je predviđeno i člankom 4. Istanbulske konvencije: *Stranke će osigurati provedbu odredaba ove Konvencije, a*

osobito mjera za zaštitu prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su spol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnim manjinama, imovinsko stanje, rođenje, seksualna orijentacija, rodni identitet, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, migrantski, izbjeglički ili drugi status.